

mi régi emberi buzgóságunkkal, a mi régi vallásos komolyságunkkal, régi bensőnkkel *nem* jutunk célhoz. Voltaképpen mindig gyanus volt nekünk az a sok *beszéd* a lendületről és felszállásról, emelkedésről és elmélyülésről, megtérésről és nevelésről, „Isten országáról“ és keresztyén idealizmusról, aminek olyan kevés értelme volt. Voltaképpen már régen meg kellett ismernünk, hogy az ég, ha még olyan magas hegyre szállnánk is, egyformán távol van tőlünk, hogy az az Isten, akit ismerünk és akinek szolgáltunk és az *igaz* Isten, két különböző Isten. Lépésről-lépésre akadályokra bukkantunk, miket még a legnagyobb erőfeszítéssel sem tudtunk félre tenni az útból. Minduntalan bezárt ajtók előtt állottunk, melyek sem nyomásra, sem komolyságra, sem buzgóságra nem akartak engedni. Személyes életünkben feddhetetlenek voltunk, de egyetlen oldallépés egy védtelen pillanatban, iszonyatos eseményként égeti lelkiismeretünket; talán sokáig el tudtuk feledni, de ismét előtört a seb, mely nem akar gyógyulni és elvette minden örömünket, amely a mi tisztességes és botránkozás nélküli életünkben volt. Nem sokat használt itt a megkettőzött komolyság és a megsokszorozott valláserkölcsi buzgóság sem. Itt csak egy segített volna: a *megbocsátás*. E szót jól ismertük, de ereje, hatalmas eltörlő ereje és a megváltó szabaddányilvánítás — te és a te gonoszságod többé nem tartoznak össze! — úgy hiányzott nekünk. Ez túl van emberi lehetőségeinken. Ez valami egészen más, mint vallásos emelkedettség és egyházi vigasztalás — óh, olyan egészen más! — Ez túlról jön. Ehhez át kellett volna mászni a szakadékon. Meglehet, hogy ezelőtt mindezt nem tudtuk olyan pontosan. Csak sejtettük. De ha a háború előtti időben itt, vagy ott mutatkozott valaki, aki hozott valamit a valódi bűnbocsátásból, mely a szakadékon túlról jön, — gondolok Blumhardt Kristófra — csakhamar összegyűltek körülötte az emberek, mint sasok a dög körül. Akadályok előtt állottunk életünkben, hibák és zavarok előtt jellemünkben, lelki természetünkben. Mit használt itt a lélek megértése, minden psychoanalitikus lélekbuvárság, amiben olyan sokra haladtunk. Itt csak egy dolog segíthetett volna: a *megváltás*. E szót jól ismertük, de a megváltásban magában, a fogoly ember szabadságában, a kemény viszonyok megváltozásában, a zárt ajtók feltárolásában nem volt részünk. Imádságainkból és prédikálásunkból ilyen nem származott. Ellenkezőleg: mindinkább belejutottunk a régi világ

betegségébe és fogságába. Idegen uraknak kellett szolgálnunk és amikor nekik szolgáltunk, a megszokott emberi élet talaján állottunk. Isten szolgáinak szabadságából nagyon keveset tudtunk, pedig arra hívtunk el. Mind mélyebben éreztük, hogy a megváltás egészen más valami, mint minden eddigi dolog; nem csupán megkönnyebbülés, amit mi teremtünk (talán imádságban). Az új élet ugrás, ki az emberi világból a másik világba. A megváltás az új-testamentom szerint: Múljk el e világ ábrázolja és jöjjön el a te országod! De ezzel ott állottunk és állunk az előtt a szakadék előtt, mely a mi régi világunktól a jövődöt elválasztja.

Folytathatnám tovább és mindig ugyanarra az eredményre jutnánk: a segítség nincsen olyan könnyű helyen. Nincs ezekben a szavakban: felszállás, előhaladás, kultúra, képzés, nevelés. Nincs a mi vallásos és keresztyén szavainkban sem. Nincs a teológiánk rendszerében és eredményeiben sem. Nincs a mi egyházi vagy egyháziatlan életformáinkban sem. Kísérleteztünk eleget, nagyon sokat kísérleteztünk mindezekkel, de a vége mindennek tehetetlenség és tévelygés lett. Az eredmény az — és ez minden — hogy a segítség túl van az emberi lehetőségeken. Ahol Isten lakik, oda nem mehetünk. *Ez az a szakadék, mely előtt állunk.* Nem tudjuk áthidalni, nem tudunk átrepülni rajta. Csak egy dolog marad hátra: megállani a szakadék előtt. Meg kell hajolni e belátás előtt: nincs egyéb, mint egy ugrás az ürességbe! Istent nem birhatjuk olyan könnyen! Legyen bátorságunk, hogy a mélységbe lépjünk; Isten majd megkeres! A pusztán kell átvándorolnunk, mert az ígéret földje túl van a húsos fazekakon.

Ime! Ez itt a megtérés. Itt, ahol mindennek vége. Itt, ahol az ember sarokba szorul. Itt, ahol az ember csak eltévedett ember. Itt, ahol az ember lóg a levegőben. Itt ahol elvesztettük a bizalmat az emberi művészkedésekben, a menedéket a kigyóokosságban. Itt, ahol csak Isten segíthet. De nem az egyházak Istene, nem a vallások Istene, nem az emberek Istene, hanem az igaz, élő Isten; Isten, aki túl van az emberi életen.

Alljunk meg egy pillanatra e megtérés előtt. Persze, nem vagyunk abban a helyzetben, hogy sokat mondjunk róla. De ma ismét annyira közelébe jutottunk, hogy pár szót mégis szabad róla mondanunk. A megtérés olyan valami, amelynél már csak a *halálra* gondolhatunk. Minden földinek vége, minden